

Kyrkvärden Ewald Håkansson i långtröja. Foto: R. Svensson.

Sollerödräkten

Mansdräkten

Ett tiotal Sollerö-kvinnor har då och då under de senaste åren samlats hos Lilly Sterner-Jonsson för att tala om gamla traditioner i allmänhet och om dräktskicket i synnerhet. Flera av deltagarna har ett rikt material i form av anteckningar och gamla dräktdelar, några har intressanta minnen från barndomen och berättelser efter äldre släktingar. I fjolårets krönika gjorde vi en sammanfattning om den nutida kvinnodräkten. I år vill vi redovisa något om mansdräkten. Den har under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet kommit nästan helt ur bruk. Plagg efter plagg ersattes av kläder, som var be-

kvämare och billigare. Här tar vi nu upp de viktigaste dräktdelarna som användes, när dräkten var i allmänt bruk. Vi överlåter sedan åt den moderna Sold-karlen att välja och vraka bland plaggen och ta tillvara det som är vackert, ändamålsenligt och bekvämt. Kanske kan den gamla dräkten komma tillbaka i ny form för fest, högtid och representation.

SKJORTORNA syddes förr av linne eller blaggarnsväv. De finaste hade "krus" av stopphålsöm och tvärkroksöm i vitt på ärmlinjingarna och vid axlarna. Ibland har skjortan försetts med rak krage och ibland med endast en slå runt halsringningen beroende på vilken sorts halsduk, som varit bruklig. Senare syddes skjortorna av bomullstyg och med band mönstrat i blått vid handleden. Vanliga vita skjortor med manschetter och krage används också numera.

HALSDUKEN kunde vara en s. k. Leksands-ilstuck. Den var av ylle, ung. 8 cm bred och 1 m lång. Den var färgad röd och hade vitt mönster i knytbatik. De bredare och färgrikare stickade halsdukarna från Norge, "Noriskläden", ansågs en tid vara de finaste. Halsdukarna knöts med ett omtag, och den övre änden breddes ut slätt över knuten och fästes nedanför med en s. k. tvåstyvernål av mässing. Kragen veks över halsduken eller stod rakt upp. Tidigare användes en "hakulapp" av krusvävt ylletyg med en kant runt halsen. Den senaste halsduksvarianten är ett rödmönstrat magdband knutet i rosett.

BYXORNA kunde vara av skinn, ull eller lin. Den ålderdomligaste byxmodellen är hosorna, "usur", långa, raka byxor av vadmal eller linne. "Brackorna" var knäbyxor som hade sprund i höger framstycke och på utsidan av knät. De finaste, "djässbodsbrackorna", var av sämskat ox- eller kalvskinn. De tvättades när de var färdigsydda och stoppades upp med halm, penslades med gulockra och fick torka. Därefter skulle de gnuggas, tills de blev mjuka. Senare har man ersatt skinnets med gult mollskinn. Vadmalsbrackorna var också finbyxor, när de var nya och rena. De var av ofärgad vadmal och sydda i samma modell som skinnbyxorna. Vid knäna kunde det vara remmar med hjärtformade ändar och utstansat mönster. Linnebyxor syddes också i samma modell. Till sommarens kyrkbyxor användes korndräll, drällbrackor, eller lärft, läsbrackor. Sedan man slutat att

använda förskinn, har brackorna sytts med lucka fram och blanka knappar.

STRUMPORNA var av blått ull- eller lingarn, stickade med två trådar och med krusrand bak. Var det riktigt fint, skulle det också vara ”spira och långkilar” i krusstickning.

STRUMPEBAND, krusvävda av rött ylle och vitt lin, lindades ett par varv runt benet nedanför knät.

SKORNA var enkla svarta, med eller utan plös.

LIVSTYCKET syddes av blått ylletyg. Det knäpptes med hakar och hyskor ända upp till halsen och hade fickor med lock i höfthöjd. Det har också förekommit en VÄST av samma tyg i framstyckena men med randigt bomullstyng i ryggen och stolpfickor fram. Den var lägre ringad fram och användes alltid tillsammans med jacka eller långtröja.

FÖRSKINNET sattes utanpå livstycket. Det hade då utstansat mönster med rött kläde under vid halsringningen. Förskinnets, ”stjimp”, fästes med långa remmar runt livet och ett spänne fram. Man kunde också ha ett bälte av läder utanpå livstycket. Det var ung. 15 cm brett och sattes ihop med upp till fyra mässings-spännen.

Som ytterplagg användes på sommaren en kort JACKA av blå eller vit vadmal. Den blå var den finaste och användes vid högtidliga tillfällen, dock inte vid begravning. Det allra finaste högtidsplagget var den blå LÅNGTRÖJAN av vadmal eller kläde. Den var knälång och kunde även sys av vit vadmal. På vintern hade man FÅRSKINNSPALS under. Denna ”långkasung” användes också utan långtröja och torde vara det plagg, som var i bruk längst in i modern tid. Bos-Lars Per var den siste skinnskräddaren på Sollerön. Han lär så sent som 1930 ha sytt en kasung för 4 kronor + mat och husrum.

Många olika sorters huvudbonader har förekommit. KASKETTEN av läder med skärm hörde till vardagsdräkten. När det var kallt hade man HUNDSKINNSMÖSSA med nervikbara öronlappar. Pojkar upp till giftasvuxen ålder hade s. k. KLACKHÄTTOR, rundkulliga mössor av blå vadmal eller kläde med röd kant och röda remsor inlagda mellan kilarna. Vid bröllop och danstillställningar ha-

de man STRUTHÄTTA. Den var dubbelstickad, röd utanpå och vit inuti, och hade uppvikt kant och tofs. Den köptes vanligen från Norge. Klackhätta och struthätta bars även inomhus. HATTEN av svart filt var den finaste huvudbonaden. Den har varit av olika modeller beroende på modepåverkan. Den senaste var den s. k. prästhatten.

Vid protokollet

Guðrun Bråmá